KUIDAS PLAANITAKSE MUUTA TÖÖ-SEADUST?

MIKS POLE LIIKUMIS-PUUDEGA NOORTEL TUGIKODU?

KES SAAB TÄNAVUSE PUUTEPUNKTI MEDALI?

Viimsi Raamatukogu

VEEBRUAR 2016

PUUTEPUNKTID

SÕLTUMATU AJAKIRI, MIS VÕITLEB ERIVAJADUSTEGA INIMESTE ÕIGUSTE EEST

Viimsi Raamatukogu
A002898

KÕIK EESTI PUUETEGA INIMESED, NENDE LÄHEDASED JA NENDEGA TEGELEVAD SPETSIALISTID – ÜHINEGE!

NR 45

HEIKO KRUUSI

ABISTAJAGA TÖÖL: MINU JAOKS AINUS VÕIMALUS

PÕLETAVAID TEEMASID JÄRGMISES NUMBRIS:

KES SAAVAD TÖÖTUKASSAST TUGIISIKUT JA TÖÖLESÕIDU TOETUST?
KAS EURORAHA MUUDAB PUUETEGA LASTE PERE ELU KERGEMAKS?
MIDA HAKATAKSE ARUTAMA HOOLDAJATE LIIDU KEVADKONVERENTSIL?

Seadus on meie pidur

Arenenud riikides on nii, et ka tõsise puudega noor loetakse 18- või 21-aastaseks saamise järel iseseisvaks inimeseks ning ta vanemate kohustus teda abistada ja hooldada lõpeb. Muidugi ei tähenda see, et pere katkestaks täisikka jõudnud lapsega suhted, vaid ikka seda, et puudega noorel inimesel on nüüd kohustus ja võimalus elada oma elu vanematekodust lahus, või siis vähemalt emalt-isalt igapäevast abistamist ootamata.

Selleks pakutakse puuetega inimestele sotsiaalelamispindu, toetatud teenustega grupikodusid, neile aga, kes suudavad elada täiesti omaette, vajalikus mahus tugiteenuseid või ressurssi tarviliku abi hankimiseks. Pole vahet, kas tegemist on vaimse või kehalise puudega, tugistruktuurid aitavad ületada konkreetse inimese ees seisvaid takistusi. Need tuleb kompenseerida abistaja või tugiisiku, abivahendite, invatranspordi või muu vajaliku toega.

See ei tähenda, et puuetega inimesed naudiksid luksust. Tõsine puue on inimesele suur koorem elu lõpuni ning tugiteenustega püütakse tema elukvaliteeti muuta võimaluste piires sarnaseks tavainimeste omaga. Selleks, et elada normaalset elu, peab puudega inimene alati väga palju pingutama. Koju vedelema jääb ta siis, kui on elule käega löönud või kui silme ees polegi paremat elumudelit.

25-, 30- või 40-aastane, kes emata voodist ega korterist väljagi ei pääse, pole ainult kahe inimese, vaid kogu riigi tragöödia. Lahenduste teket pidurdab Eestis aga perekonnaseadus, millega pannakse kogu lõppvastutus just lähedastele.

Tiina Kangro, peatoimetaja

Rõõmustame koos sinuga, kallis Auli Lõoke!

Eesti sünnipäeva eel jagab president teenetemärke neile Eesti inimestele ja Eesti sõpradele, kelle kutsetöö ning pühendumuse toel saab Eesti tugevamaks, suuremaks, hoolivamaks. Puuetega inimeste abistajana pälvis tänavu Punase Risti III klassi teenetemärgi Auli Lõoke.

Auli on inimene, kes pika jutu asemel eelistab tegusid. Väärt eesmärgi nimel istub see abivalmis inimene – ema, abikaasa, vanaema, omastehooldaja, tegevjuht – tööratta selga ning ei hooli ajast ega töömahust, kuni oluline asi tehtud ja ellu viidud. Kolleegid ütlevad, et vajadusel on Auli alati tagaplaanile seadnud enda huvid, vajadused ning ka uneaja.

Auli on aastast 2003 juhtinud Eesti Liikumispuudega Inimeste Liitu. Selle aja jooksul on liidust saanud arvamusliider, kelle seisukohtadega arvestatakse. „Ta on seisnud puuetega inimeste heaolu eest tunduvalt rohkem, kui näevad ette ta tööülesanded. Kitsaskohtadele läheneb ta alati palju laiemalt ega piirdu üksnes liikumispuudega inimestega. Näiteks universaalse disaini rõhutamisel ja kaardistamisel on ta lähtunud seisukohast, et sellest võidavad kõik, liikugu nad rula, ratta, lapsevankri, rolleri, tasakaaluliikuri, valge kepi, juhtkoera või ratastooliga," kiidavad kolleegid Aulit, kes on aidanud abivajajaid Narvast Kuressaareni ja Põlvast Tallinnani. Aastatel 2003–2008 vedas ta ka puuetega inimeste foorumit, mille ülesanne oli sihtgrupi huvide kaitsmine poliitika kujundamise juures.

Auli eestvedamisel on ellu kutsutud ka heategevusprogramme, näiteks esimese kõnniroboti ostmine Eesti lastele. 2013. aastal autasustasid peaminister ja regionaalminister Aulit kodanikupäeva aumärgiga.

Puuetega inimeste huvide eest väljas olijaid on president tunnustanud ka varem. Mullu anti teenetemärk puuetega inimeste eestseisjale Eva Kirillovale, puuetega laste hariduse edendajatele Anne Kõivule ja Linnu-Lydia Maele ning sotsiaaltöö arendajale Mart-Peeter Erssile.

Puutepunktide toimetus

PUUTEPUNKTID

Ilmub alates oktoobrist 2011
Väljaandja
MTÜ Puutepunktid
Faehlmanni 12,
10125 Tallinn
Tel 628 4405
E-post info@puutepunkt.ee

© OÜ Haridusmeedia 2016
Peatoimetaja Tiina Kangro
Toimetaja Anne Lill
Kujundaja Heiko Kruusi
Keeletoimetaja Kaja Türk
Trükiarv 10 000
Tellimine www.puutepunkt.ee

HEIKO KRUUSI

PUUTEPUNKTI MEDALI SAAB SIRJE NORDEN

Viimsi Raamatukogu

JUBA NELJANDAT AASTAT ANNAB „PUUTEPUNKTI" TOIMETUS VÄLJA KÕRGEIMA AUTASU INIMESELE VÕI ORGANISATSIOONILE, KES ON ÄRA TEINUD MIDAGI ERAKORDSET PUUETEGA INIMESTE HEAKS.

Sirje Norden on vastuvoolu ujudes rajanud hästi toimiva päevakeskuse sügava puudega plahvatusohtlikele autistidele. Selle sihtgrupiga pole siiani ükski Eesti sotsiaalasutus hakkama saanud. Erihooldekodud on nõus neid vastu võtma vaid kohtumääruse alusel kinnisesse osakonda. Sirje on tõestanud, et õigete töömeetodite ja sobiva keskkonnaga on võimalik hoida ka nende inimeste käitumishäireid kontrolli all.

Sirje ei ole kõrgete kraadidega sotsiaaltöötaja ega eripedagoog. Ta on ema, enne Autistika keskuse loomise kallale asumist töötanud aastaid panganduses, seejärel olnud kodune omaksehooldaja poeg Mardile (28), keda pärast kooliaja lõppu polnud ühtäkki enam mitte kuhugi panna.

Mart „loksus" mitu aastat ühest hoolekandeasutusest teise, aga kõik katsetused lõppesid kiirelt ja ühtmoodi: sõiduga politsei ja kiirabi saatel psühhiaatriahaiglasse. Sellise saatusega autiste on Eestis terve hulk. Erihoolekandespetsialistid tõstavad käed üles ja ütlevad, et neil pole ressurssi nii töömahukate juhtumite jaoks.

Sirje kannatuste karikasse langes viimane piisk siis, kui ta oli kokku löönud, kui palju maksab sotsiaalteenusel hulluks aetud autisti viibimine psühhiaatriahaiglas. Pooleteise aasta jooksul veetis Mart haiglas 225 päeva, neist ligi poole akuutosakonnas, kus kolm ravipäeva läheb maksma rohkem, kui kuu aega erihooldekodus. „Kuidas siis meil ei ole raha?!" mõtiskles Sirje.

UUE TEENUSE MUDEL

Siit edasi läks ta „läbi seina". Ronis uksest ja aknast sisse sotsiaalministeeriumi ja linnavalitsuse sotsiaalosakonda, palus toetust sponsoritelt ja kaasas sadu (!) vabatahtlikke. Nüüdseks on viiele Tallinna noorele päevahoidu pakkuv Autistika keskus tegutsenud juba poolteist aastat. Ja mitte kordagi pole kutsutud Autistikasse politseid ega kiirabi. Sirje on tõestanud, et selliste inimestega on võimalik hakkama saada ning neid ei pea heitma ühiskonna prügikasti. Ometi tegutseb Autistika vähema rahaga kui mis tahes riiklik erihooldekodu.

Mis on selle võidu hind? Sirje rassib üheksas ametis: alustab tööpäeva turul toiduaineid hankides, jätkab autojuhi, kokaabi, koristaja, tegevusjuhendaja, arendaja, raamatupidaja ning asutuse üldjuhina. Lisaks osaleb ta järelejätmatult autistide erihoolekande töörühmades ja ümarlaudades, juhendab tulevaste sotsiaaltöötajate praktikaid, teeb ettepanekuid seaduste täiendamiseks jne.

Kuigi Sirje ise on ületöötamisest kokkukukkumise äärel, on ta ehitanud Eesti jaoks üles plahvatusohtlike autistide hoolekande mudeli. Samasuguseid keskusi oleks vaja nüüd luua kogu Eestisse ja teenus tuleks edasi arendada ööpäevaringseks. Loodame, et Puutepunkti medal aitab riigil mõista – Sirje tehtut tuleb kiiresti jätkata! Jonathanid, Argod, Maarikad ja Markod vajavad abi.

Tiina Kangro, Anne Lill

TÖÖSEADUS LÄBIB ANALÜÜSI

EELMISES AJAKIRJAS JUTUSTAS 80-PROTSENDISE TÖÖVÕIMETUSEGA KATRIN, KUIDAS TA OLI VALLANDATUD TÖÖVÕIME VÄHENEMISE TÕTTU. SELGUS, ET SEADUS LUBAB INIMESE VALLANDADA PÄEVAPEALT, KUI TÖÖTERVISHOIUARST KEELAB TAL TÖÖTAMISE VÕI KUI TÖÖANDJAT HAKKAVAD TEMA TERVISEMURED HÄIRIMA.

Selge on see, et tööandjad pole sotsiaaltöötajad ning palga saamiseks tuleb teha tööd, mis võimaldab ettevõttel toota ja kasumit teenida. Samas plaanib riik töövõimereformi käivitumise järel tuua tööturule kümneid tuhandeid terviseprobleemidega töötajaid. Mis kaitseb neid Katrini kirjeldatud saatuse eest? Selgitusi jagas sotsiaalministeeriumi tööelu arengu osakonna nõunik Eva Põldis.

> „LIGI POOL KÜSITLETUIST LEIDIS, ET TÖÖTAMINE MÕJUB TERVISELE NEGATIIVSELT, KOLMANDIK, ET SEE EI MÕJUTA TERVIST, JA VEERAND, ET SEE MÕJUB POSITIIVSELT.

Kas on plaanis muuta seadust, et tervisekaoga töötaja vallandamine poleks nii lihtne?

Sotsiaalministeeriumis analüüsitakse praegu tööga seotud tervisekahjustuste ennetamise, töövõimetuse hüvitamise ja töötaja tööl hoidmise toetamisega seotud küsimusi. Näeme, et töölepingu ülesütlemine tervisekahjustuse tõttu ei kaitse piisavalt töötajat. Tööandja peaks enne töölepingu lõpetamist hindama, kas töötaja tervisekahjustus on pikaajaline ning ta tõesti ei saa seetõttu töötamist jätkata, samuti võimalust pakkuda töötajale teist, talle sobivat tööd, kuid sageli tööandjad seda kahjuks ei tee. Analüüs valmib juunis ja pärast seda oskame öelda, kas ning mida tuleb töölepingu seaduses muuta.

Ettevõtete esmane eesmärk on teenida kasumit, Eesti ettevõtetel on sageli jutuks madal efektiivsus. Kuhumaani saavad tööandjad tulla vastu vähenenud töövõimega töötajatele?

Tööandjaid on erinevaid ning üha enam on märgata neid, kes väärtustavad sotsiaalset vastutustundlikkust ja töötaja heaolu. Näiteks palgainfo agentuuri mulluse uuringu tulemuste alusel peab neli viiendikku töötajatest töökoha valikul oluliseks seda, et tööandja oleks sotsiaalselt vastutustundlik. Ka ettevõtete juhid pööravad üha enam tähelepanu just mainele. Selle taust on muuhulgas tööjõupuudus ja konkurents töökäte pärast, mis tõuseb ühiskonna vananemise tõttu üha enam päevakorrale. See omakorda loob eeldused hoolivamaks suhtumiseks ka nõrgema tervisega töötajatesse ning motiveerib palkama vähenenud töövõimega inimesi.

Tööandja kohustusi on võimalik muuta mitmeti. Näiteks tõi Praxis hiljutises uuringus välja eri riikide kogemuste põhjal võimaluse suurendada tööandja vastutust, pikendada tema makstava haigushüvitise kestust ja lühendada töötaja omavastutust haiguse ajal. Nii võib tekkida olukord, kus tööandjatel on suurem motivatsioon luua töötingimusi, mille korral on inimestel lihtsam tervisehädadest hoolimata tööle jääda või naasta.

Praxis soovitas kaaluda ka võimalust lubada haiguslehel olijatel soovi korral osalise koormusega töötada, kui arst seda lubab ning tööd on võimalik vastavalt kohendada. Teiste riikide kogemus näitab, et see aitab inimesel rutem täiskoormusega tööle naasta. Samuti näitab riikide kogemus, et kui ettevõte tegeleb süsteemselt ja järkjärguliselt töötaja tööle jäämise või naasmise toetamisega, on suurem tõenäosus, et tema töövõime taastub ning ta on suuteline taas töötama. Neid momente arvestame ettepanekute tegemisel seaduse muutmiseks.

Kas ministeeriumil on prognoos, kui palju praegu tööga hõivatud erivajadustega inimesi võib reformide käigus saada töökeelu ja jääda teenistuseta?

Eesti rakendusuuringute keskuse Centar uuringus „Töötingimuste ja töökeskkonna mõju ajutise ja püsiva töövõimetuse kujunemisel" tuvastati, et ligi pool küsitletud töövõimekaoga inimestest leidis, et praegusel töökohal töötamine mõjub nende tervisele negatiivselt. Kolmandik ütles, et töötamine ei mõjuta tervist, ja veerand, et töötamine mõjub tervisele positiivselt.

Selle teema juures on oluline arvestada, et inimese enda tervise huvides on jõuda võimalikult vara jälile olukorrale, kus konkreetne töö või töötingimused kahjustavad tema tervist. Kui mõnigatel juhtudel võib see tähendada esialgu sissetulekute vähenemist, siis pikas plaanis säästetakse nii tervist ning võimet töötada ja tulu teenida.

Seda, kui paljudel töötajatel võib tekkida tagasilööke, ei ole olemasolevatele andmetele tuginedes võimalik öelda. **Küsinud Tiina Kang**

Alina suudab teha kvalifitseeritud tööd, kui tal on käepärast pidev füüsiline abi. Selle puudumise korral on ta aga töövõimetu. Milliseks hinnatakse ta töövõimereformi järel? HEIKO KRUUSI

MILLAL SAAN HAKATA ELAMA EMA-ISA ABITA?

TÄPSELT NELI AASTAT TAGASI JUTUSTAS PUUTEPUNKTIDELE OMA LOO ALINA POKLAD, KELLE ÜLIRASKE LIIKUMISPUUE ON AHELDANUD ELEKTRIRATASTOOLI JA MUUTNUD IGAPÄEVASELT TEISTE ABIST SÕLTUVAKS. ALINAL OLI TOONA IDEE TALLINNA LUUA TUGITEENUSTEGA NOORTEKODU, KUS KA PALJU KÕRVALABI VAJAVAD INIMESED SAAKSID TÄISEALISENA ELADA EMAST-ISAST SÕLTUMATUT NORMAALSET ELU.

Alina on lapseeast saati lihasehaige ning ei ole päevagi kõndinud omil jalul. Tänu ennastsalgavale perekonnale on Alina käinud tavakoolis, suhelnud maailmaga nagu iga teine ja lõpetanud Tallinna tehnikaülikoolis nii bakalaureuse- kui ka magistriõppe infotehnoloogia alal. Tundub uskumatu, aga see kõik on teoks saanud tänu ta emale, kes on teinud temaga koos läbi

ERAKOGU

Alina kiidab Hispaaniat, kus ta suviti vanematega puhkusel käib. [illegible] latel aegadel on puuetega inimestele rannas olemas isegi abista[illegible]

kõik kooli- ja ülikooliaastad ning olnud isikliku abistaja rollis ka esimesel töökohal maksu- ja tolliametis.

„On vaja kedagi, kes aitab mind hommikul autosse ja töö juures autost välja, õhtul jälle autosse, päeval sööklasse ja samuti tualetti, kus ma ei saa päris iseseisvalt hakkama," rääkis Alina Puutepunktile tookord, kui ta oli koos oma perega jõudnud tõdemuseni, et kuigi äsja ülikooli lõpetanud noore jaoks oli tegemist unistuste töökohaga, oli see kõik liiga keeruline, et pikalt kesta.

„Ema istus kogu minu tööpäeva koridoris, luges raamatut. No muidugi oleks parem, kui ka tema saaks minu kõrvalt siiski kas või mingil määral oma elu elada. Nii tekkiski unistus, et mul võiks olla siiski selline töökoht, kus saaksin töötada kodus," kirjeldas Alina põhjust, miks ta otsustas heast töökohast loobuda ja asuda füüsilisest isikust ettevõtjana pakkuma programmeerimisteenust ettevõtetele, kes seda osta soovivad.

Lisapõhjus oli see, et ka ema tervis hakkas pidevast õblukesele naisele üle jõu käivast tõstmisest-tassimisest aina rohkem kuluma. „Pärast üht õnnetut kukkumist ja käeluumurdu ongi ema üks käsi vaid poole tööjõuga ning ühe käega ei suuda ta mind paraku enam parimagi tahtmise korral tõsta," räägib Alina, kes on nüüd juba 28-aastane.

Kodukontori miinused

FIE-na töötas ta kodus kaks aastat (muidugi ema toel), kuid ajaga sai selgeks, et ka sellisel tööelul on suured miinused. Paljud liikumistakistusega inimesed töötavadki Alina sõnul kodus vaid sellepärast, et siis jäävad ära tööle-koju liikumise kulud ja vaevad. Kuid teise külje pealt tekib kodus töötamise ajal täiesti uusi probleeme.

„Esiteks see, et töö oli liiga lähedal. Ma justkui elasingi tööl ja töised kohustused kiskusid mind kogu aeg kaasa. Sageli alustasin hommikul hommikumantlis ja veel õhtul hiljagi istusin aina arvuti taga. Kontoris on lihtsam. Kui mõni ülesanne jääb tööpäeva lõpuks pooleli, tuleb endale aru anda, et on lihtsalt aega valesti hinnatud, minna koju ja jätkata järgmisel hommikul. Või siis olla mõnikord hädapärast tunnikese kauem töölaua taga. Aga kodus oli alailma nii, et tööpäevad venisid 12-tunniseks ja pikemakski. Teine miinus oli see, et kodus olen kogu aeg üksi või emaga. Suhtlemine kolleegidega on aga väga oluline, vähema[illegible] küll," kirjeldab Alina, kuida[illegible] dis taas äratundmisele, et [illegible] peab siiski käima tööl, olgu [illegible] gi takistuste kiuste. Program[illegible] jatöö SEB Pangas leidis Alin[illegible] aastat tagasi CV Keskuse [illegible] Nii oma uue ameti kui ka tö[illegible] lastega on ta väga rahul. Ta [illegible] et enne tööle asumist käidi [illegible] ga koos kogu töökoht otsast [illegible] läbi ja kui kuskil leidus mõni [illegible] line takistus, tehti kiirelt kõik [illegible] toolis liikumiseks vajalikud [illegible] dused.

> „Pärast üht õnnetut käeluumurdu on ema üks käsi vaid poole tööjõuga ja mind ta enam parimagi tahtmise korral tõsta ei suuda.

Suhtlemine on võti

Ka kolleegid on kinnita[illegible] on valmis Alinat vähimag[illegible] korral abistama. Kuivõrd [illegible] nal on tööl käies iga päev [illegible] sa tundi abiks isiklik abista[illegible] kolleegide pakkumist ta seni [illegible] tanud polegi. Siiski on hea [illegible] et hädajuhul, näiteks kui [illegible] juhtuks haigestuma, ei jää ta [illegible]

Alina rõhutab, et on väg[illegible] line, et puudega inimene [illegible] töökaaslastele ausalt ja ava[illegible] selt oma erivajadustest. Hä[illegible] mine, probleemide peitmi[illegible]

eitamine ei vii mitte kuhugi, varem või hiljem tulevad need nagunii välja. „Ma ei tea, miks mõned meist ei taha oma probleemidest rääkida," mõtiskleb ta. „Inimesed on ju valmis aitama, aga nad peavad teadma, mis puhul ja kuidas seda teha. Mina räägin alati kohe esimesel tutvumisel enda kohta kõik olulise ära: kes ja mis ma olen ning mida ma ise ei suuda. Nii jäävad paljud arusaamatused ära. Võib-olla on mul kergem, et olen terve elu elanud tavainimeste keskel, käisin näiteks tavakoolis, mitte erikoolis jne. Nii et ma olen tegelikult lapsest peale harjunud enda kohta seletusi jagama ning tajun, mida on tervetele inimestele vaja selgitada."

Siiski toonitab Alina, et üksnes ümbritsevate – tööl töökaaslaste ja sõpruskonnas sõprade heatahtlikkusele ja abivalmidusele ükski vähegi suurema abivajadusega inimene lootma jääda ei saa ning sellepärast vajavad kõik ta saatusekaaslased siiski üsna suures mahus tugiteenuseid. „Keegi ei tahaks ju kutsuda töökaaslast või sõpra endale abiks tualetti intiimsemate toimingute juurde. Selleks palgatud abistajaga on suhe aga hoopis teistsugune ja suhtlemise piirid teised," põhjendab ta.

Tugiteenustega noortekodu

Just seepärast tuligi Alina mõni aasta tagasi, kui ta alustas magistriõpinguid, koos teiste noorte ratastoolikasutajatega Eesti Lihasehaigete Seltsist ideele, et Eesti suurematesse keskustesse võiks luua tugiteenustega noortekodud liikumispuudega inimestele. Kuigi ta ema teda kõikjal saates, tassides ja abistades iial ei nurisenud, sai Alina aru, et olukord on kaugel normaalsusest ega saa lõpmatuseni kesta. Noortekodu mõte oligi pakkuda puuetega noortele võimalust tugiteenuste toel ja pereliikmete panusest sõltumata oma isiklikku täiskasvanuelu alustada.

> „Saatsime projekti ka sotsiaalministeeriumi, aga sinna see jäigi.

Koos teiste hakkajate saatusekaaslastega pandi tookord paberile plaan, kuidas noortekodu peaks välja nägema ja millisel moel sealsed tugiteenused võiksid olla korraldatud, ning tehti isegi esialgsed teenuste paketi maksumuse kalkulatsioonid.

„Asja tuum seisnebki ju selles, et kohandused, mida kasutavad paljud, lähevad kokkuvõttes vähem maksma kui olukorras, kus iga puudeline püüab muuta barjäärivabaks oma korterit või maja. Ka tugiteenused kujunevad ühiskodus odavamaks, sest tugiisik tuleb kohale ja aitab kordamööda mitut inimest. Hommikul ukse ette vurav invasõiduk võiks ju samuti korraga mitu ratastoolis klienti peale võtta ja järgemööda tööle viia. Pealegi, kui pääseme tööl käima, siis ei eelda me kõiki neid teenuseid maksumaksja rahakotist, vaid suudame osa kindlasti oma palgast kinni maksta," meenutab Alina toona paraku liiva jooksnud plaani. Plaan ise on aga endiselt ja täpselt samal kujul päevakajaline ja vajadus selliste elamisüksuste järele lausa karjuv.

„Tutvustasime tookord ühiskodu mõtet Tallinna linnavalitsusele, seal toetati meie ideed. Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit oli kahe käega poolt ja jagas Soomes nähtud kogemusi. Saatsime projekti ka sotsiaalministeeriumi, aga sinna see jäigi, kuivõrd ükski meist, puudega inimestest ei jaksanud oma töötamiste ja õppimiste kõrvalt projekti vedamist päris oma õlgadele võtta. Nii jäigi asi soiku. Nüüd on üks mu tolleaegseid mõttekaaslasi Jüri Lehtmets, kel on magistriõpingud lõpusirgel, aga teema uuesti üles võtnud ning ehk õnnestub siis teine katse paremini," ütleb Alina.

Ta kinnitab, et kui selline noortekodu näiteks Tallinnas tõepoolest uksed avaks, oleks tema kindlasti üks neist, kes hetkegi kõhklemata sinna elamisvõimalust taotleks.

Koduseinte vahele lõksu

Alina märgib, et kuigi ta vanematekodu Jõelähtmel on valla abiga ratastoolis liikumiseks kohandatud, majal on isegi kaldtee jne, ei piisa normaalseks eluks sellest, kui ratastoolis liikuja mööda uhket kaldteed omal jõul väravani jõuab. Sest – mis saab edasi? Lisaks elamise barjäärivabaks muutmisele on vaja transporti ja abistajat, kes ta autosse ja välja aitab ning tööle viib.

„Mul on õnneks hea töökoht, ka isiklik abistaja, kes mind töö juures aitab, ja korralik palk ning tänu sellele oli mul võimalik liisida ratastoolis reisija sõidutamiseks mõeldud auto. Aga jällegi – ma sõltun oma isast, sest igal hommikul sõidutab just tema mind tööle ja õhtul jälle tagasi. Isa on õnneks nüüd juba pensionil ja ta saab seda teha. Aga ma olen varsti 30-aastane ja ammugi on käes aeg, et mu vanemad võiksid mu hooldamisest vabaneda ning natuke ka endale elada," kirjeldab Alina dilemmat.

Tugiteenustega noortekodu olekski tema jaoks hädavajalik selleks, et sellised noored saaksid elada igale täiskasvanud inimesele kohast, iseseisvat elu. „Minul vähemalt on isa ja ema, kes jätkuvalt pingutavad. Aga samas on palju liikumispuudega noori, kes ongi jäänud koduseinte vahele lõksu. Kõigil emadel pole võimalust töölt ära tulla ja ainult lapse nimel elada. Kõigil pole selleks tervist ja kõigil pole võimalik osta või liisida invakohandatud sõidukit jne. Nende inimeste elud jäävadki elamata, sest nad ei pääse õppima ega hiljem tööle. See on ju suur kaotus ka meie riigile, mitte üksnes neile

TÖÖLESÕIDU TOETUS ON 0,93 €/KM, KUID MITTE ÜLE 300 € KUUS.

inimestele," nendib Alina.

Ta lisab, et arusaadavalt ei käi jutt mitte kõigist ratastoolis liikuvatest inimestest. „Kui näiteks jalad on halvatud, aga käed tugevad, on inimene ratastooliski üsna iseseisev. Selline inimene on võimeline ka ise näiteks käsitsijuhtimisega auto roolis hakkama saama. Kõige enam vajavad ühiskodu just lihasehaiged ja üle keha halvatud, kel pole ka käed töökorras."

Normaalse elu võimalus

Mõeldes oma eluolule tulevases noortekodus, pakub Alina, et võib-olla võiks ta seal vähemalt esialgu elada esmaspäevast reedeni. Nädalavahetustel viibiks ta meelsasti endiselt vanematekodus. Ja suviti oleks tore jätkuvasti isa-emaga kuskile soojale maale reisile minna.

Mitmel suvel järjest on pere käinud Hispaanias Barcelonas suvemõnusid nautimas. „Need reisid on olnud imelised, loodus on kaunis, rahvas rõõmsameelne ja sõbralik ning linnakeskkond sõna otseses mõttes barjäärivaba. Isegi ratastooliinimestele on loodud meres suplemise võimalused," kiidab Alina. Ta kirjeldab, et randa on paigaldatud tõstukid ja kindlatel kellaaegadel on seal väljaõppinud tugiisikud, kes liikumispuudega inimesi abistavad. „See on ju nii normaalne, kas pole?!" ütleb Alina silmade särades.

Tõepoolest, ka liikumispuudega inimene tahab ju suvel tervist soolarikkas merevees turgutada nagu kõik teised. Miks peaks ta siis kõigest inimlikust loobuma?

„Oleme neilt sõitudelt saanud suure energialaengu, et siis kodus jälle siinsed rõsked ja pimedad ajad vastu pidada. Peale selle olen juba mitu aastat õppinud kolmanda võõrkeelena hispaania keelt ning kavatsen sellega kindlasti edasi minna. Mine tea, mis võimalusteni ma kunagi tulevikus sedakaudu välja jõuan," lisab Alina naeratades. **Anne Lill**

Kaheksa tundi päevas isiklikku abistajat

Alina tunnistab, et praegusel töökohal saab ta töötada vaid tänu sellele, et tema koduvald, Jõelähtme vald võimaldab talle isiklikku abistajat mahus, mis on Eesti oludes täiesti erakordne.

„Kui elasime perega veel Lasnamäel ja ma töötasin oma esimesel töökohal maksu- ja tolliametis, sain omavalitsusest abistajateenust 40 tundi kuus – selline oli linnas kehtestatud maksimum. Tookord tuli ema mulle appi ja nii võisin siiski mõnda aega täiskohaga tööl käia. Praegu on isiklik abistaja mul töö juures abiks kaheksa tundi igal tööpäeval. Ehk siis sama kaua, kui kestab minu tööpäev pangas," räägib Alina.

Ta jätkab: „Paljud puuetega inimesed kurdavad, et väga raske on leida kedagi, kes oleks nõus isikliku abistajana tööle asuma. Mul on selles suhtes vedanud. Panin kuulutuse Okidokisse ja juba paar päeva hiljem hakkasid mulle kõned tulema. Mitme inimesega jäi jutt väga lühikeseks. Kui selgitasin neile, et mind tuleb aegajalt tõsta ja et vajan abi ka kõige intiimsemate hügieenitoimingute juures, siis nad ehmusid, sest nende kujutluses seisnes abistaja töö poes käimises ja toiduvalmistamises."

Sõelale jäi kuus naist ning nende hulgas oli tegelikult mitu sobivat inimest. „Kui abistamist praktiliselt järele proovisime, tegin lõpliku valiku. Üks noor naine näiteks, kellega oleksime tõenäoliselt väga hästi sobinud, jäi kõrvale seetõttu, et ta oli hästi pikka ka[...] minu tõstmine oleks ta selja[...] nav olnud. Ta pidanuks min[...] tes liiga madalale kummardu[...] sellises asendis võib raskust [...]

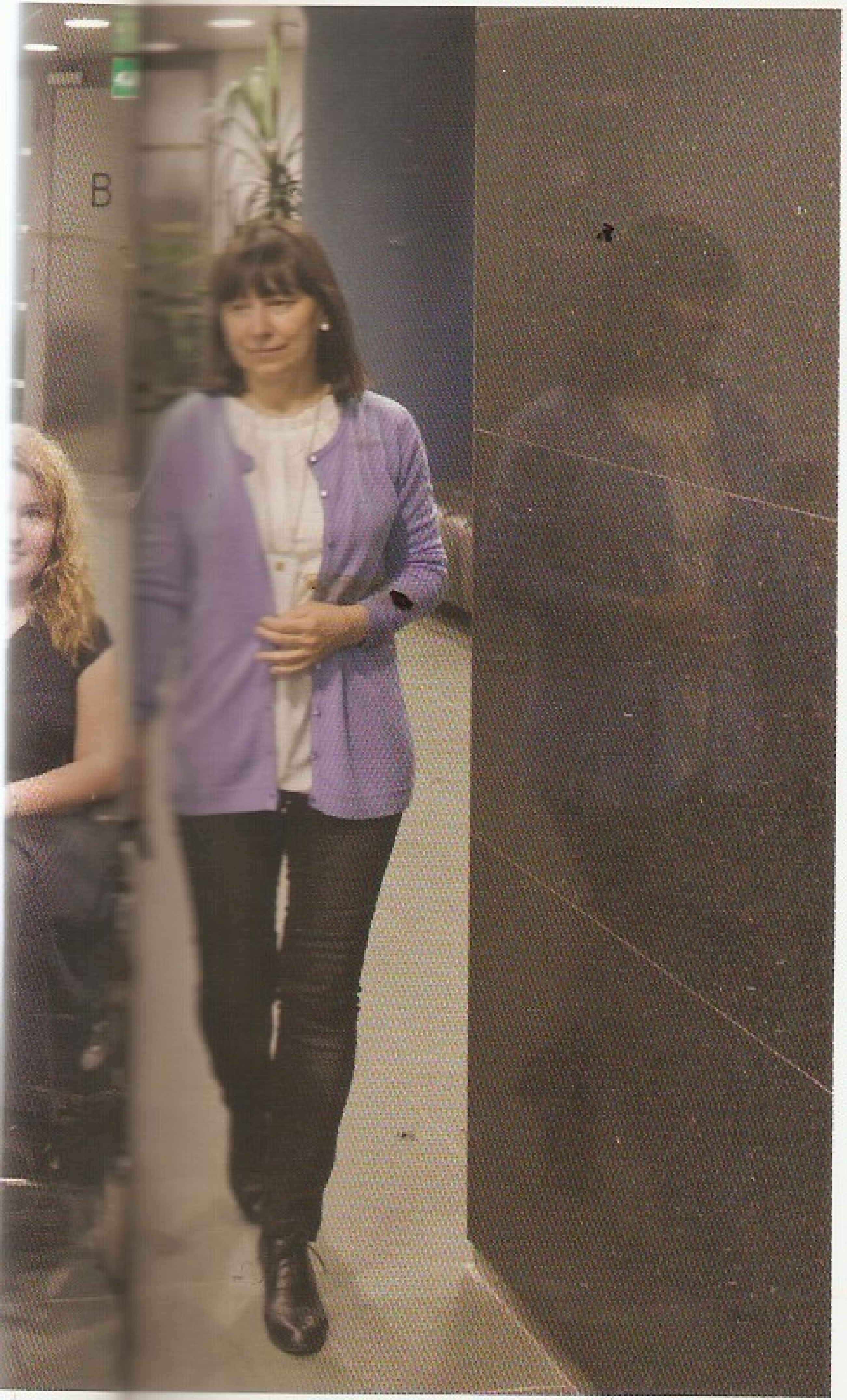

Alina kohtub oma abistajaga igal hommikul pangakontori ukse ees ja on temaga koos töölt lahkumiseni. Abistajale maksab töötasu Alina koduvald. HEIKO KRUUSI

kergesti selga vigastada," selgitab Alina.

Praegune abistaja, kellega ta on koos töötanud juba poolteist aastat, on lühemat kasvu ja temal käib Alina tõstmine hõlpsasti. Ka kõik muu. Alinal jagub küllaga kiidusõnu: „Me klapime suurepäraselt ja mõistame teineteist poolelt sõnalt. Tegelikult sageli ka sõnadeta. Võiks isegi öelda, et isiklikust abistajast on saanud mulle sõber, kuigi vanuse poolest on ta rohkem mu ema eakaaslane."

Miinimumpalgaga

Hariduselt on Alina abistaja rahvamuusik, ta on töötanud aastaid muusikaõpetajana. „Kahjuks jäi ta juba mitu aastat tagasi töötuks, ta enda sõnul mängis selles osa ka vilets eesti keele oskus. Abistajaametiga on ta aga väga rahul. Ja kuna minu abistamine tagab talle täiskoormusega töö, on ta ka palgaga rahul, kuigi selle töö eest on ette nähtud vaid miinimumpalk. Ta ütleb, et sama palga saaks ta ka näiteks koristajana töötades, aga abistajatöö meeldib talle igal juhul rohkem. Mina abistajale enda taskust lisa ei maksa, nagu olen kuulnud mõnesid puudega inimesi tegevat," jätkab Alina.

Kuidas näevad välja Alina ja isikliku abistaja ühised tööpäevad?

„Hommikul, kui isa mu invakohandatud autoga linna on sõidutanud, kohtume abistajaga panga peahoone ukse ees ja läheme koos üles kontorisse. Kui kusagil on uks, mis ise ei avane, avab selle tema, sest sellega ma ise hakkama ei saa. Samuti ei saaks ma hakkama nupule vajutamisega liftis. Seejärel aitab ta mul võtta üleriided seljast, korrastab soengu ja minu tööpäev võibki alata," räägib Alina.

„Sel ajal, kui teen arvuti taga tööd ja abistajat ei vaja, istub ta lihtsalt mu läheduses, loeb midagi oma sülearvutist, õpib eesti keelt vms," lisab ta. Abistamist vajab Alina jälle siis, kui tal on tarvis koosolekuruumi minna, mõnd kausta riiulist võtta või mingeid materjale kolleegide käest saada. Ta aitab ka siis, kui on vaja mõnd kirjatööd välja trükkida või paljundada. Samuti toob ta kohvimasinast kohvi. „Ka lõunat sööma läheme koos – ma saan küll õnneks ise süüa, aga toitude lauale toomise juures vajan abi. Vajadusel saadab abistaja mind ka tualetis, tõstab ratastoolist tualettruumi, paneb ukse kinni ja läheb ootab, kuni ma ta kutsun. Kord-paar tööpäeva jooksul teeb ta mu jalgadega harjutusi või masseerib neid, kui jalad ära surema kipuvad," kirjeldab lihasehaigusega Alina oma abivajadust.

Valmisolek maksab

Abistajatöös tuleb paratamatult ette pikki pause, kus otseselt midagi teha ei ole. See ongi amet, kus tööülesannete hulka kuulub valmisolek iga hetk tegutsema asuda, kui abistataval on vaja. „Nagu kiirabiarstidel," naerab Alina ning lisab, et selliselt ka asi välja ei kukuks, et abistaja läheks näiteks vahepeal koju või kedagi teist abistama ja jookseks telefonikõne peale uuesti kohale. „Ma ei saa ju viivitada kolleegile soovitud töömaterjali üleandmisega näiteks pool tundi või tunnikese. Või oodata sama pikalt, kui tekib vajadus tualetti minna," märgib ta.

Alina on mõtisklenud, et kindlasti oleks abistaja töö viljakam, kui temataolisi inimesi töötaks ühes kohas mitu. Aga selline olukord tuleks kõne alla vist ainult spetsiaalses „invaettevõttes", sest vaevalt et ühte tavalisse asutusse või organisatsiooni satuks korraga tööle mitu nii raskete erivajadustega töötajat.

„Abistajata minu seisus inimene aga tööl käia ei saakski. Tunnistan ausalt, ja palun kogu aeg salamisi jumalat, et mu koduvallal oleks ka edaspidi võimalust ja tahet mulle täistööpäeva mahus isiklik abistaja anda. Kui see ühel päeval enam võimalik poleks, peaksin tööst loobuma. Pärast käeluumurdu ei saa ka mu armas ema enam mulle selles mahus appi söösta ja töö juurde tasuta vabatahtlikuks isiklikuks abistajaks tulla," ütleb Alina.

Anne Lill

KAS 8 TUNDI PÄEVAS ABISTAJ

OLETAME, ET ALINA-SUGUNE KÕRGELT KVALIFITSEERITUD SPETSIALIST SUUDAB TEHA TÖÖD, MILLE EEST MAKSTAKSE POOLTEIST EESTI KESKMIST PALKA. SEE OLEKS SIIS LIGI 1500 EUROT KUUS. TEGIME ARVUTUSED, ET SAADA TEADA, KUIDAS TUGIISIKUGA TÖÖL KÄIMINE ÄRA TASUB NING KAS SEE ON JÄTKUSUUTLIK.

TULUD

Alina netopalk (raha, mille ta saab iga kuu kätte) oleks sellisel juhul 1200 eurot.

Tööandja maksab Alina eest 30 eurot **II samba pensionikindlustust** ja 36 eurot **töötuskindlustust** – need on Alina n-ö isiklik investeering, sest II sammas aitab tal tulevikus saada pisut suuremat vanaduspensioni, töötuskindlustusmaksed on aga abiks töö kaotamise korral: 6–12 kuu vältel võib ta siis saada töötukassast töötuskindlustushüvitist, mis on pool töö kaotamise eelsest palgast.

Tööandja maksab Alina palgalt ka **sotsiaal- ja tulumaksu** kokku 750 eurot. Sellest 148 läheb Alina **koduvallale** (kohaliku omavalitsuse tulumaksuosa) ja 602 **riigile** (riigi tulumaksuosa, maksed haigekassa eelarvesse ja riiklikku pensionikassasse).

NB!

Tegemist ei ole Alina tegelike tulude ja kuludega, vaid **näites kasutatud arvud on konstrueeritud tõenäosuslikult.**

KULUD

VALD maksab Alinat tööl täistööajaga saatvale abistajale 430-eurost miinimumpalka. Abistaja saab sellest kätte 365 eurot, vallale on see aga koos maksudega 575-eurone kulutus. Seaduse alusel on tugiisiku teenuse pakkumine puudega inimesele kohaliku omavalitsuse ülesanne.

ALINA ei saaks tööl käia, kui tal poleks invakohandusega sõidukit. Kuna ta teenib iga kuu 1200 eurot, oli tal võimalik liisida sobilik auto. Oletame, et ta maksab iga kuu 300 eurot liisingut, sellele lisandub ligi 100 eurot liiklus- ja kaskokindlustust. Kuna Alina isa veab teda autoga iga tööpäeva hommikul tööle ja õhtul koju tagasi, tuleb tal teha neli sõitu koduvalla ja Tallinna kesklinna vahel, mille jaoks kulub 200 euro eest bensiini. Seega on Alina otsesed tööl käimisega seotud lisakulud 600 eurot kuus. Kui ta tööl ei käiks, võiks ta istuda kodus ja neid kulutusi ei tekiks. Seega jääb Alinal 1200-eurosest teenistusest järele 600 eurot.

Riigilt saab Alina puudest tingitud lisakulutuste katteks maksimaalset seaduse järgi ette nähtud toetust – 53,70 eurot kuus. Kuna Alinal on aga ka hulk muid lisaväljaminekuid, kulub see raha ära muuks ja jääb veel puudugi. Alinal, kes vajab püsivat kõrvalabi pea kõiges, on ka muid paratamatult vajalikke sõite, näiteks arsti juurde või kultuuriüritustele. Ta peab maksma abivahendite omaosalust ja lisaks tööl käimisele vajab isiklikku abistajat ka töövälisel ajal.

Kuna vald on niigi võima
Alinale ülisuures mahus abist
töötunde, peab Alina kogu
oleku ajaks hankima abista
nuse omal kulul. Enamasti
seda tasuta tööna ta vanemad.

RIIGI põhiline kulu Alinaga
ses on töövõimetuspension
puudetoetuse maksmine.
ses süsteemis on Alina 100-
sendise töövõimetusega isik
valabita on ta töövõime null
pension on 301,61 eurot.
peab riik hüvitama tööandjale
Alina palgalt tasutud sotsiaalm
sust (128,70 eurot) juhul, kui
andja on eraettevõtja ja taotle
gilt hüvitamist. Kui Alina töö
riigi-, kohaliku omavalitsuse
mõnes muus avaliku sektori
tuses, siis riik tööandjale sots
maksu miinimumi ei tasuks.

Uues süsteemis (pärast järgm
korralist ekspertiisi) hakkab
Alina saama töövõimetuspens
ni asemel töövõimetoetust.
mata, kas ekspertarstid tuvast
Alinal „puuduva" töövõime (
320 eurot) või „osalise" töövõim
(senine pensionisumma külm
takse), on aga ette teada see,
na palga korral jõuab toetus
või üsna nulli lähedale.

Seega on riigi kulud Alinaga
ses praegu 300-eurone pens
võib-olla ka 128-eurone sots
maksuosa. Uues süsteemis
neks aga riik Alinale töövõim
toetuse maksmisest, jääks
53-eurone puudetoetus, mida
maksab sõltumata sellest, kas
mene käib tööl või mitte.

GATÖÖTAMINE TASUB END ÄRA?

ALINA

enne reformi **+ 600 €**
reformi järel **+300 €**

Alina saab kätte 1200 eurot kuus, kuid kulutab sellest 600 tööle-koju sõitmiseks. Lisaks kaotab ta töövõimereformi käivitumise järel 300-eurose pensioni/töövõimetoetuse.

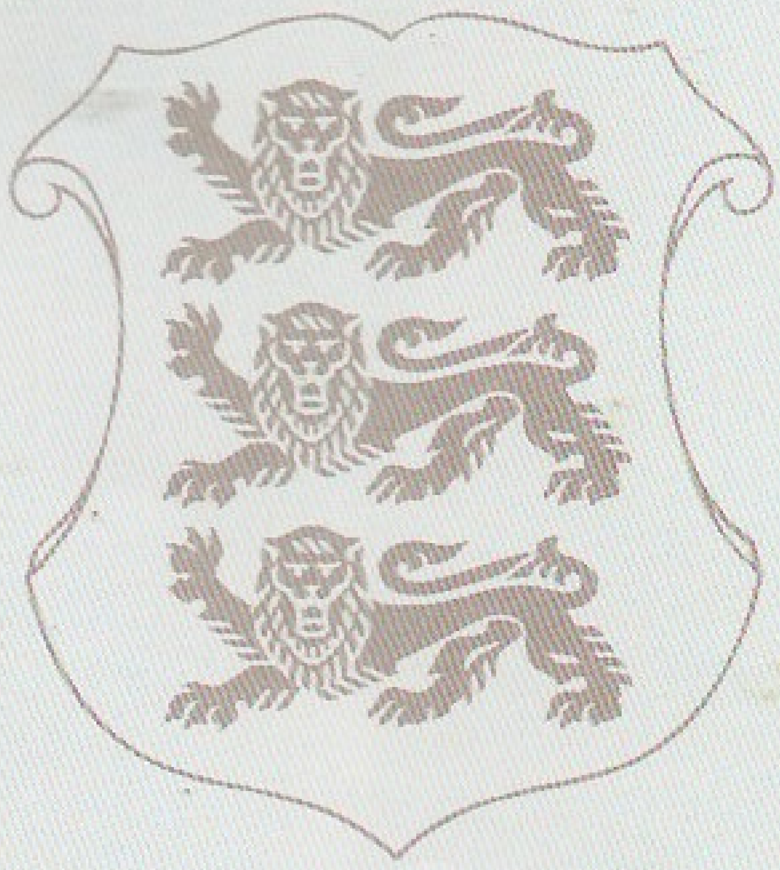

RIIK

enne reformi **+474 kuni 602 €**
reformi järel **+774 kuni 902 €**

Riigile laekub Alina palgalt 602 eurot tulu- ja sotsiaalmaksu. Kui Alina töötab eraettevõttes, võib riigil tekkida kohustus hüvitada ta tööandjale 128 eurot sotsiaalmaksust. Reformi järel kaob riigil kohustus maksta Alinale pensioni/töövõimetoetust.

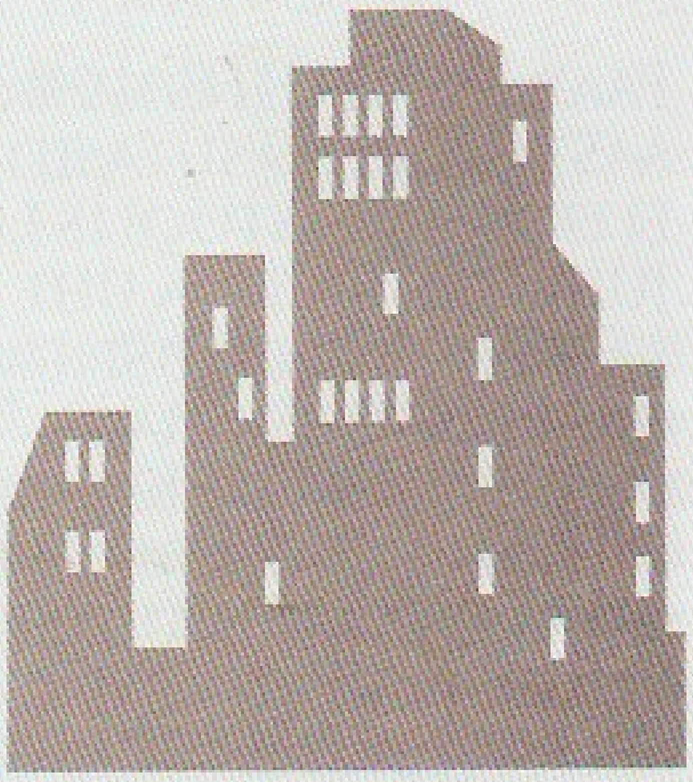

OMAVALITSUS

enne reformi **–427 €**
reformi järel **–427 €**

Omavalitsus saab Alina palgalt 148 eurot tulumaksu, kuid kulutab abistajale palga maksmiseks koos maksudega 575 eurot.

VÕITJAD JA KAOTAJAD

RIIK võidab Alina tööl käimiselt praegu pisut üle 600 euro kuus maksutulu. Töövõimereformi käivitumise järel, kui Alina töövõimetoetus peatub, vabaneb riik talle pensioni/töövõimetoetuse maksmisest. Seega säästab Alina töötamine riigile üle 900 euro.
KOHALIK OMAVALITSUS, kes seaduse alusel peab isikliku abistaja teenust pakkuma, kaotab Alina töölkäimisega 427 eurot.

ALINA võidab 600 eurot kuus, mis töövõimereformi käivitumise järel kahaneb 300-ni kuus. Teenides küll tööga 1200 eurot, tuleb tal oma abivajaduse tõttu teha otseseid kulutusi tööl käimiseks vähemalt 600 euro eest kuus. Ent rahast tähtsam on see, et Alina võidab tööl käies hea enesetunde, saab oma oskusi arendada ning olla aktiivne ühiskonnaliige.
ALINA VANEMAD võidavad igal tööpäeval kaheksa tundi vaba aega. Kui Alina ei saaks tööl käia, peaksid nad olema ta vabatahtlikud abistajad kogu ärkveloleku aja. Kodustele puuetega inimestele üldjuhul nii suures mahus abistajat ei anta.

ALINA TÖÖANDJA saab hea töö, võimaluse mitmekesistada töökollektiivi ja sotsiaalse tunnustuse erivajadustega inimeste kaasamise eest.

VÕRDLUSEKS:

Kui Alina suudaks teenida vaid miinimumpalka, kuid käiks ikkagi tööl koos abistajaga, oleks tulemus selline:

ALINA võidaks palga näol 365 eurot, ka töövõimetoetus/pension jääks alles.

RIIK võidaks maksude näol 162 eurot (või vastavalt 34 eurot, kui tööandja on erafirma ja küsib puudega töötaja eest sotsiaalmaksu miinimumi riigilt tagasi).

KOHALIK OMAVALITSUS kaotaks abistajale palka ja palgalt makse makstes 550 eurot.

UUS KATSE: NÜÜD TEEME TUGIKODU MUDELI VALMIS

PAAR PÄEVA ENNE VANA AASTA LÕPPU ASUTASID ELEKTRIRATASTOOLIS LIIKUV JÜRI LEHTMETS JA ÜHE KÄEGA NÕUSTAMISFIRMA OMANIK VALEV MÄGI MTÜ ISESEISVUS KUUBIS, ET VÕTTA TUGIKODUDE RAJAMISE TEEMA UUESTI KALEVI ALT VÄLJA NING MINNA SELLEGA VÕIDUKA LÕPUNI.

Eelmistel lehekülgedel kirjeldas Alina Poklad oma nelja aasta tagust ebaõnnestunud katsetust luua pealinna suure kõrvalabivajadusega tööealistele liikumispuudega inimestele tugiteenustega noortekodu, mida ta ka ise hädasti vajaks. Jüri Lehtmets aga teab, et sama idee on olnud „õhus" juba enam kui 16 (!) aastat, kuid on alati takerdunud sotsiaalsüsteemi leige huvi taha. Seekord on aga noored mehed võtnud nõuks, oma erivajaduste kiuste ja tegelikult just nende nimel idee lõpuks teoks teha.

29. detsembril, mis juhtumisi oli ka Valevi sünnipäev, kutsusid uhiuue ühingu juhid Mustamäel asuvasse restorani Merlot paarkümmend sõpra ja tuttavat, et korraldada suur ajurünnak. Kust siis ikkagi alustada, kui kutse- või ülikooli lõpetamise järel ei jää noortel spetsialistidel sageli üle muud, kui minna tagasi koju vanemate hoole alla ning tihtipeale jäädagi sinna elupäevade lõpuni? Või siis, nagu Alina rääkis, üritada käia tööl koos emaga, kui tolle vaim ja tervis veel vastu peavad. Sellest ajast peale, kui vanemad aga enam ei suuda või neid polegi, pakkida asjad ning jätkata hooldekodus.

> „ASI JÄI SOTSIAALSÜSTEEMI KORIDORIDES SOIKU, SEST MEIL EI JÄTKUNUD SIIS LIHTSALT ENERGIAT.

PÕGENEDA POLE KUHUGI

Jüri Lehtmets on praegu ise täpselt selliste valikute lävepakul. Ta on lihasehaige, saab liigutada vaid pead ja pisut ühe käe sõrmi. Jüri päevane elu möödub elektriratastoolis, kuid kõrvalabi vajab ta kõiges, alustades voodist tõusmisest, riietumisest-pesemisest-söömisest ja lõpetades tualetis käimisega. Liikuva käega saab ta kasutada ratastooli külge kinnitatud arvutit.

Peatselt kaitseb Jüri magistrikraadi Tallinna tehnikaülikoolis ning see tähendab, et tal tuleb hüvasti jätta ka ligipääsetava eluruumiga ühiselamus ja Archimedese sihtasutuse kaudu erivajadustega tudengitele makstava stipendiumiga, mis on tal õpinguaastate vältel võimaldanud tasuda isiklikule abistajale.

Lisaks on kampuses olnud kõik käe-jala juures – ka ülikooli õppehooned on liikumispuudega tudengitele eeskujulikult kohandatud. Kõigele sellele ei saa enam loota „päriselus", kui Jüri peaks üürima korteri ning iseseisvalt töölkäimise ja koduse eluga toime tulema. Tagasi ema hoole alla väikeasulasse mineku korral tuleks aga tööleminek ja noore haritud inimese elu üldse unustada – ent milleks siis kõik need pikad õpinguaastad?

Niisiis kogunes ajurünnakule mitmesugust rahvast: ratastoolis liikujaid ja teisi, kel väga erinevad töö- ja elukogemused. Nen…
oli lisaks tehnikaülikooli …
tele töötukassa juhtum…
ja, Eesti Energia statistik, …
dur, disainer, mitme kod…
ganisatsiooni juhid, ajak…
hooneautomaatikaga …
sotsiaalse ettevõtluse …
eestvedajad ning isegi …
ma juht.

„Seega igati sobiv selts…
ja leidlike lahendusteni …
seks," meenutab Jüri ning …
tema teada käisid tugi…
ga ühiskodu mõtte esimes…
välja aktiivsed Astangu …
habilitatsiooni keskuse …
juba 1999. aastal. „Plaani …
oli toona „Oma pesa" ja …
selles, et ühises kommuu…
koos mitu puudega inimes…
hoida kokku abistajate …
delt ning jagada muid häda…
ke kulusid hulgapeale – …
nõnda odavam, kui et …
taks endale üksi lahendus…
selgitab ta.

„Kuna aga sotsiaalsüsteem …
ei tulnud ja idee tuumiku …
kiireid lahendusi, siis otsis …
lõpuks ikkagi endale ming…
pärase lahenduse ning …
sumbus," nendib Jüri, kes on …
Astangul õppinud.

ASTANGUL LÄBI PROOV…

„Astangu keskuses näite…
ühiselamus olemas ka abi…
ja kõik muud vajalikud tee…
mis aitavad puuetega inimes…
viseerida. See toimib seal …
kuid kahjuks pärast õpingu…
pu mingeid alternatiive ena…
mapiiril pole ja seega kolme…
ne vaev on sisuliselt maha …
Paljud pöörduvadki pärast …
tamist koju tagasi, kus aga …
arenguvõimalusi töökohtade …
pole või siis on kõik muud …

Jüri Lehtmets meenutab, et põhikooli järel oli ta elus must auk, kui tundus, et ühtki võimalust edasi minna pole. Siis aga rammis ta pere toel ennast siiski läbi seina. HEIKO KRUUSI

> „ASTANGUL TOIMIB ASI HÄSTI. KAHJUKS POLE PÄRAST ÕPINGUTE LÕPPU MINGEID ALTERNATIIVE.

siaalsed ja füüsilised barjäärid nii suured, et nad jäävad liigselt sõltuma pere ja tuttavate abist ning kaotavad iseseisvuse," toob Jüri lihtsa näite, miks puuetega inimesed sageli pärast kooli lõppu kiirelt aktiivsest elust kõrvale jäävad.

Jüri osales sama idee ülesäratamisel koos Alina Pokladi ja teiste kaaslastega Eesti Lihasehaigete Seltsist ka 2011. aastal, kui ta ise Astangu keskust lõpetas. Ka siis jäi aga asi sotsiaalsüsteemi koridorides soiku, sest piiratud tegutsemisvõimalustega noortel ei jagunud lihtsalt aega ja energiat, et bürokraatiamasinal turjal trampida.

„Nüüd aga läheneme asjale pisut teisiti ja just sellele ülesandele lahenduse leidmiseks asutatud ühingu kaudu püüame kõigepealt jõuda võimalikult paljudeni, koguda toetust ja koostööpartnereid. Oleme seekord otsustanud, et vähemalt ühe sellise elamisüksuse me tõesti rajame ja see võiks siis olla näidis, mis tõestaks, et asi on võimalik ning väärib järgimist," võtab algatusrühma plaanid kokku Jüri. **Tiina Kangro**

VÄHEMALT 5000 INIMEST

Kui palju on Eestis suure abivajadusega tööealisi noori, kes vajaksid toetatud elukeskkonda?

Mõttekoda Praxis avaldas hiljuti uuringuraporti „Terviseseisundist või puudest tingitud erivajadustega noorte siirdumine koolist tööle" (2016), millest võib lugeda, et enam kui 105 000 Eestis elavast püsiva töövõimekaoga inimesest on oluline tegevuspiirang 10 protsendil – see tähendab 10 500 inimesel. Teada on ka, et neist umbes poolel takistab tegutsemist liikumispuue.

Kutseõppeasutustes õppis raporti andmeil ligi 800 hariduslikku erivajadusega õppijat ja kõrgkoolides 180 erivajadusega üliõpilast. Seega omandab praegu eriala ligi tuhat noort, kellest ligi poolel on liikumispuue.

Töötukassa uuringute tulemustest ilmneb, et mida suurem on töövõimetuse protsent, seda vähem osaletakse tööturul. Näiteks 100-protsendise töövõimetusega koolilõpetajatest leiab praegu Eestis mingitki tööd vaid üks kahest inimesest. Seega lisandub igal aastal sadu noori, kelle õpingud ei saa jätku töötamise näol. Väga paljudel juhtudel on põhjuseks see, et üldine töö- ja elukeskkond ei soosi suure abivajadusega inimeste aktiivsust.

Jüri Lehtmets

ISSN 2228-1312
Viimsi Raamatukogu

KOLME PUNKTIGA TEGEVUSPLAAN

ESIMESEL TEGEVUSKUUL JÕUDIS MTÜ ISESEISVUS KUUBIS KOLMEOSALISE PLAANINI, MIDA TA ON NÜÜD ASUNUD ELLU VIIMA.

Jüri ja Valev ootavad aga jätkuvalt häid ideid, ettepanekuid ja koostööpakkumisi kõigilt, kes on valmis kaasa mõtlema või appi tulema.

UURINGU LÄBIVIIMINE

Praegu oleme asunud koostöös sotsiaalsete ettevõtete võrgustikuga ette valmistama teenuse disaini puudutavat uuringut, et välja selgitada suure abivajadusega tööealiste inimeste vajadused ja soovid, mis seonduvad elamispinna ning seal pakutavate tugiteenustega.

PILOOTELAMISPINNA LOOMINE

Saadud teadmiste pinnalt asume umbes viiele inimesele rajataval pilootelamispinnal katsetama tehnilisi lahendusi ja teenuse osutamise viise, mis toetavad iseseisvat toimetulekut ning aktiivset elu.

ELUKORRALDUSMUDELI VÄLJATÖÖTAMINE

Uuringu ja katseprojekti tulemuste põhjal plaanime välja töötada laiemalt rakendatava elukorraldusmudeli, mida saab hakata suure abivajadusega inimeste aktiviseerimiseks kasutama kõigis Eesti tõmbekeskustes, nagu Tallinn, Pärnu, Tartu jne. Võtame seejuures arvesse nii abistajate rakendamist kui ka avalike teenuste, eeskätt ühis- ja invatranspordi kasutamise võimaluste arendamist, mille raames kavatseme pilootprojektis teha koostööd Tallinna Transpordi AS-iga.

VÕTKE MEIEGA ÜHENDUST!

Otsime tegusaid inimesi, kellega koos luua elukeskkond, mis aitab toetada puuetega inimeste aktiivsust.

Liitu meiega Facebookis:
www.facebook.com/iseseisvus3
Valev Mägi, tel 5688 2009,
valev.magi@gmail.com
Jüri Lehtmets, tel 5663 8752,
jyri.lehtmets@gmail.com

PROJEKTI LÄHTEKOHAD

SIIN ON ÜLEVAADE MTÜ ISESEISVUS KUUBIS ESIMESEL AJURÜNNAKUL KOGUTUD MÕTETEST, MILLEGA NÜÜD EDASI TEGELETAKSE, ET TÖÖTADA VÄLJA STARDIPLATVORM NING ASUDA KOOSTÖÖPARTNEREID OTSIMA.

Milline peaks välja nägema hoone ja millised peaksid olema seal pakutavad teenused?

Suur abivajadus tähendab paljudel juhtudel liikumist ratastoolis, mis omakorda näitab, et aktiivse elukeskkonna esimeseks eelduseks on takistusteva ba sissepääs eluruumidesse. Suurema abivajadusega inimeste jaoks tulevad mängu ka hoone automaatika lahendused, mis on tänapäeval lihtsasti paigaldatavad ja aitavad veelgi iseseisvamat elu elada.

Kuid ligipääsetavus pole veel kõik. Paljude suure abivajadusega inimeste jaoks võib ka ligipääsetavast kodust saada nn kuldne puur, kui käepärast pole abistajat ja tugiteenuseid. Kohapeal peaks olema kättesaadav

- võimalus tellida või välja kutsuda töömees, koristajat jne;
- isiklik abistaja vastavalt kokku lepitud kellaajal hommikuti ja õhtuti;
- kullerteenuste ja e-teenuste kombineerimine ja oskuslik rakendamine.

NB! Elamuüksuse korterid peaksid oleksid erineva suuruse ja paindliku planeeringuga, et neis oleks võimalik elada kommuunina, üksi või hoopis koos perega.

Hoone rajamise võimalikud alternatiivid

- Olemasolevate korterite, majaosade või ühiselamute ümberehitus.
- Mõne kohalikule omavalitsusele kuuluva tühjaksjäänud hoone renoveerimine.
- Annetuse korras mõne maja või hoone leidmine.
- Konkreetse tellimuse sisseandmine uusarendajatele.
- Moodul- või konteinermajade kasutamine.

Kuidas projekti rahastada?

- Pilootprojekti väljatöötamiseks võiks kaaluda rahataotlust SA-st Kodanikuühiskonna Sihtkapital, hasartmängumaksu nõukogust, Erasmus+ programmist jne.
- Mõttena käis läbi ka ühisrahastuskampaania Tartu Sepa staadioni eeskujul, kus inime-

Tallinna tehnikaülikoolis on hakkajaid ratastoolikaid rohkemgi. Pildil katsetab Jüri koos kolleeg Sven Kõllametsaga rongijaamade ligipääsetavust. STANISLAV MOŠKOV (ÕHTULEHT)

sed said osta staadioni ruutmeetreid. Sarnaselt saaks pakkuda müügiks maja ruutmeetreid.

- Kaaluda võiks investeeringutaotlust SA-st KredEx.
- Koostööd võiks otsida riikliku üürimajade programmiga, et selle raames ehitataks osa kortermaju puuetega inimeste vajadustele mõeldes.
- Lisaks avaneb võimalus küsida toetust kodukohandamiseks Astangu abivahendite teabekeskuse projektist „Erivajadustega inimeste eluaseme füüsiline kohandamine" (www.abivahendikeskus.astangu.ee/kodukohandus).
- Ühendada projekt ettevõtlusega, mis aitaks kulusid katta.

Kuidas tagada elanikele tugiteenused, mis võimaldavad neil olla aktiivne?

Praegu on abistaja teenuse mahud omavalitsuste otsustada ning enamasti ei rahulda see vajadusi. Näiteks Tallinnas on suure abivajadusega inimestele tagatud isikliku abistaja palkamiseks minimaalne rahastus mahus 1,5 tundi päevas, mida puudega inimene saab maksta ise otsitud abistajale.

- Lahenduseks võiks olla linnas asuvad teenusepunktid (näiteks mõned kohvikud, avalikud asutused vms), kus on teenindajatega kokku lepitud, et nad aitavad erivajadustega inimesi söömise, tualetis käimise jne juures.
- Abistajate otsimine portaali helpific.com ja muude sotsiaalvõrgustike kaudu vabatahtliku või ka tasulise teenusena.
- Lisarahastuse leidmine mahuka abivajadusega inimestele abistajate palkamiseks, umbes nagu üliõpilastel rahastab toetavaid teenuseid SA Archimedes.
- Invatranspordi korraldamise vallas võiks kaaluda rajatavate elamisüksuste kasutusse transpordivahendite andmist. Elanikud saaksid neid enda koostatud graafiku järgi ühiselt kasutada.
- Samuti tuleks jätkata ühistranspordi muutmist ligipääsetavaks ja sõidukijuhtide koolitamist erivajadustega reisijate teenindamise vallas.
- Vajadust invatranspordi ja abistajate järele aitaks vähendada ka see, kui kavandada elamisüksustesse tööruumid, mida elanikud saaksid kasutada n-ö kodukontorina, et teha kaugtööd.

Igal juhul peaksid tugiteenustega ühiskodud tegema tihedat koostööd sotsiaalosakondade, töötukassa, haridusasutuste ja võimalike tööandjatega.

ALLIKAS: MTÜ ISESEISVUS KUUBIS MÕTTETALGUD

ISSN 2228-1312
SAAJA AADRESS:

Viimsi Raamatukogu
Kesk tee 1 Haabneeme Viimsi
vald
74001 Harjumaa
Otsepost 01
PERIOODIKA

Nüüd leiad kõik 45 ajakirja uuelt kodulehelt www.puutepunkt.ee

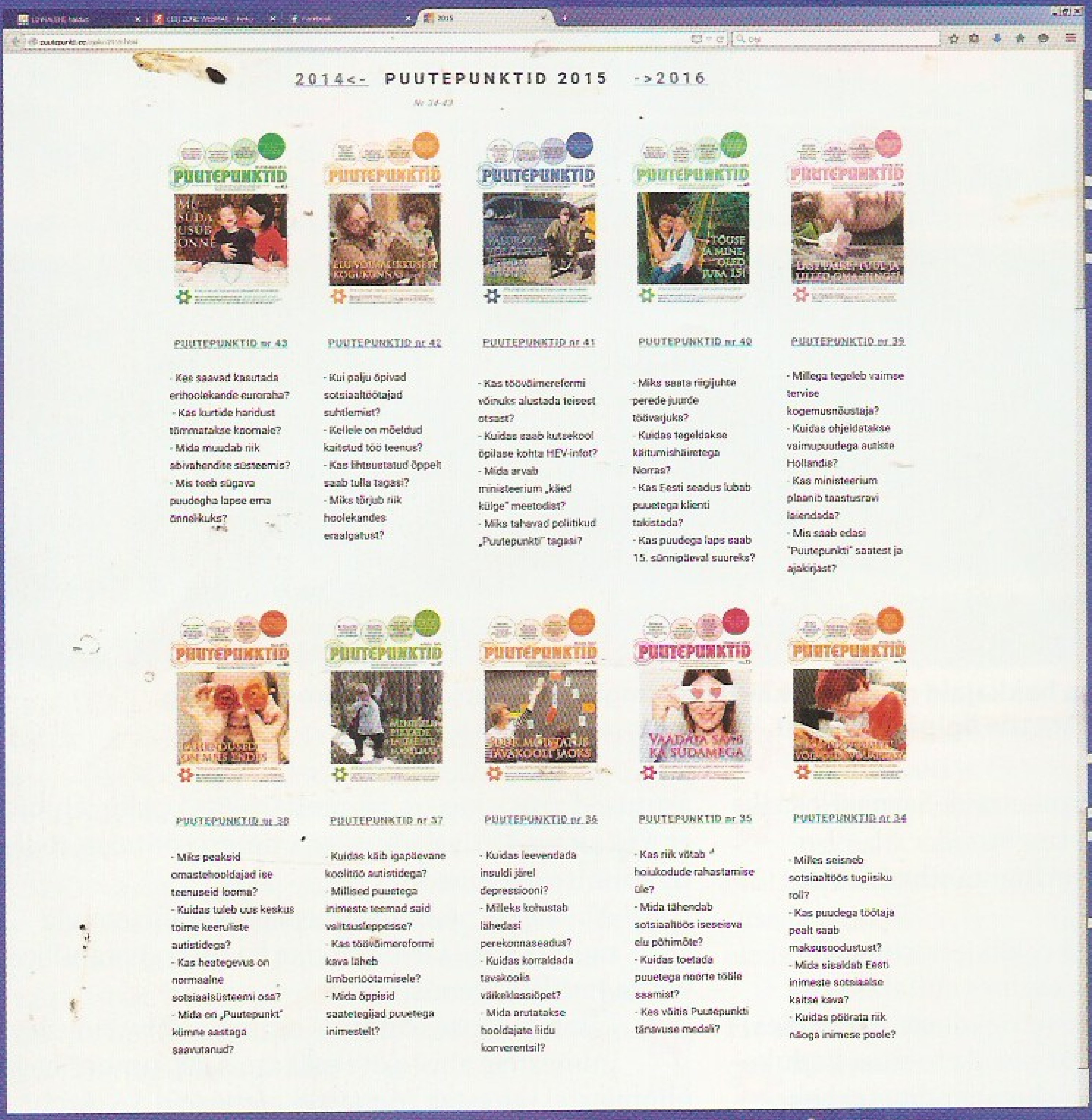

www.puutepunkt.ee

Kui saad aidata. Või kui tead kedagi, kes saab:
MTÜ Puutepunktid
arveldusarve
EE452200221053907379

MTÜ Puutepunktid on riiklikus tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute ja sihtasutuste nimekirjas.

SEDA AJAKIRJA TOETASITE TEIE!

Ulvi Mellis, Kaja Linder, Monika Miller, Kalev Märtens, Sander Saat, Renee Kukk, Kreet Ojamets, Raili Veskilt, Triin Pärnpuu, Reet Jepisova, Lilia Tihane, Juta Ülemaantee, Kristel Jõksi, Kaia Veltmann, Maria Praats, Katrin Helandi, Rika Joala, Kristina Alunurm, Karolina Antons, Reyle Kappinen, Ketlin Ravel, Heldi Käär, Evelin Peda, Alo Suursild, Hiie Härm, Chris-Helin Loik, Minija Pääslane, Marget Moppel, Tiina Grasberg, Anu Mölder, Ande Etti, Imbi Suun, Ursi Joost, Ülle Väina, Marge Kimmel, Helmen Kütt, Silvi Ant, Merle Lints, Siiri Klasberg, Lea Kesaväli, Sigrid Kristin, Maris Luik, Tarmo Leheste, Ingrit Haavistu, Ere Tõtt, Küllike Lain, Larissa Jarada Svjatoslava Legitševa ja MTÜ Spordiklubi Meduus. Annetustest kogunes veebruari ajakirja trüki- ja postikulude katteks 512 eurot. Suur aitäh!

Ajakirja väljaandmist toetavad ka
HASARTMÄNGUMAKSU NÕUKOGU
EESTI HOOLDAJATE LIIT
V:E:D:U:R.EE
Laste fond Tartu Ülikooli Kliinikum